

Hallituksen esitys Eduskunnalle vapaakuntakokeilun jatkamisesta ja kokeilua koskevien lakien muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Vapaakuntakokeilua koskevien lakien voimassaoloa ehdotetaan jatkettavaksi seuraavaksi valtuustokaudeksi vuosiksi 1993—1996. Vapaakuntien poikkeamisoikeuksia koskeva hakemusmenettely sekä päätöksen siirtämistä koskevat säännökset ja eräät muut pysyvän lainsäädännön muutosten johdosta tarpeettomiksi tulleet säännökset ehdotetaan kumottavaksi.

Hallinnon kokeilu ehdotetaan laajennettavaksi niin, että hallinnon kokeiluun ilmoittautuneet kunnat ja kuntainliitot voivat järjestellä kunnan viranomaisten toimivaltaa ja tehtäviä, siirtää valtion viranomaisten päätösvaltaa kunnan viranomaiselle sekä joustavoittaa toiminnan järjestämistä ja lupamenettelyjä vastaavasti kuin vapaakunnat.

Muutokset on tarkoitettu tulemaan vuoden 1993 alusta ja lait olemaan voimassa vuoden 1996 loppuun.

PERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne ja ehdotetut muutokset

1.1. Vapaakuntakokeilu

1.1.1. Kokeilun puitteet

Vapaakuntakokeilusta annettu laki (718/88) on tullut voimaan 10 päivänä elokuuta 1988. Kokeilu on voitu aloittaa vuoden 1989 alusta. Kokeilua on täydennetty lailla vapaakunnan oikeudesta poiketa eräistä säännöksistä ja määräyksistä (592/89), joka on tullut voimaan 1 päivänä elokuuta 1989. Lakeja on muutettu 17 päivänä tammikuuta 1990 voimaan tulleilla laeilla (14/90 ja 15/90) ja 1.1.1992 voimaan tulleilla laeilla (1441/91 ja 1442/91). Vapaakuntakokeilua koskevien lakien voimassaolo päättyi 31 päivänä joulukuuta 1992.

Valtioneuvosto on päätöksellään (1082/88) valinnut vapaakunniksi tätä hakeneet 56 kuntaa. Huhtikuun 1992 loppuun mennessä hallinnon kokeiluun on ilmoittautunut 250 kuntaa ja kaksi kuntainliittoa. Hallinnon kokeiluun ilmoittautumiselle ei ole määräaikaakaan. Kuntainliitot ovat voineet ilmoittautua hallinnon kokeiluun vuoden 1992 alusta.

Vapaakunta voi vapaakuntakokeilusta annetun lain 3 §:n nojalla järjestää sisäistä hallintoaan säännöksistä poiketen. Lautakunta- ja johtokuntahallinnon järjestäminen on mahdollista myös hallinnon kokeiluun ilmoittautuneissa muissa kunnissa ja kuntainliitoissa.

Vapaakunnan lakisääteisen lautakunnan tai johtokunnan päättämä asia voidaan entistä laajemmin siirtää kunnanhallituksen käsiteltäväksi (5 §). Velvollisuutta vapaakunnan viranomaisen päätöksen alistamiseen valtion viranomaisen vahvistettavaksi on vähennetty (6 §).

Vapaakunta voi vapaakunnan oikeudesta poiketa eräistä säännöksistä ja määräyksistä annetun lain 2 §:n nojalla ottaa valtion viranomaisen päätösvaltaa eräissä ympäristö- ja asuntoasioissa, yksinkertaistaa muun muassa rakennuslupamenettelyä ja periä maksua muista kirjastopalveluista kuin kirjojen lainaamisesta (3 §), järjestää kunnanhallituksen ja viranhaltijan tehtävien hoitoa (4 §) ja päättää toimi-

vallan jaosta säännöksistä poiketen (3 a ja 3 b §) sekä antaa päätöksen siirtämisoikeuden kunnanhallituksen asemesta lautakunnalle (3 c §).

Vapaakunnat ovat voineet sopia vapaammin niin sanotun yhteislautakunnan asettamisesta myös lakisäätöisiin tehtäviin (5 §:n 1 mom.), mikä on mahdollistettu pysyvästi kunnallislain 104 §:n muutoksella (1122/90). Vapaakunta voi lisäksi sopia kuntainliiton kanssa, että kuntainliitto hoitaa sen toimialaan läheisesti liittyvän kunnalle säädetyn tehtävän tai että kunta hoitaa kuntainliitolle kuuluvia tehtäviä (5 § 2 mom.). Säännös mahdollistaa myös tehtäväkoneistuksien jakamisen poiketen pysyvästä lainsäädännöstä.

Vapaakunnalla on lisäksi mahdollisuus saattaa valtioneuvoston käsittelyyn uusia kokeiluja koskevat hakemuksensa (6 ja 7 §). Vapaakunnalle, joka on saanut oikeuden poiketa valtioneuvoston vaikuttavista säännöksistä, on voitu suorittaa valtioneuvostoa poikkeuksellisella tavalla (8 a—8 f §).

1.1.2. Kokeilun tilanne

Vapaakunnissa ja hallinnon kokeilukunnissa on yleisesti muutettu kunnan organisaatiota, erityisesti luottamushenkilöhallintoa ja siirretty päätöksentekoa hallinnossa alaspäin. Muun muassa kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä, aluelautakuntia ja erityislakien mukaisen toimivallan siirtämistä koskevissa asioissa kokeilut ovat vielä kesken ja osin vasta alkamassa vuoden 1992 alussa voimaan tulleiden muutosten perusteella. Valtioneuvoston säännöksistä on poikettu vain muutamassa tapauksessa.

Kokeilun seurannassa on havaittu, että vapaakuntien yhteisenä tavoitteena on ollut tehokkuuden lisääminen hallinnossa. Kokeilun muiden tavoitteiden, kuten kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien ja palvelutuotannon parantamisen katsotaan onnistuvan vasta tehokkuuden lisäämisen jälkeen.

Hallinnon järjestämisen vapaus on kokeilussa havaittu varsin riskittömäksi. Pysyvän lainsäädännön muuttamista vastaavalla tavalla on pidetty toivottavana erityisesti, kun kokeilussa mukana olevista yhteensä noin 300 kunnasta suurin osa on jo uudistanut hallintonsa voimassaolevista säännöksistä poikkeavasti. Hallinnon kokeilukuntien vapaakuntia rajoitetumpi

mahdollisuus järjestelyihin on jonkin verran hankaloittanut uudistamistyötä. Osa kunnista on valmistelemassa vuoden 1993 alussa voimaan tulevaisi tarkoitettuja kokeilulainsäädäntöön perustuvia uusia johtosäätöjä.

1.1.3. Hakemusmenettely

Uusia kokeiluja koskevia hakemuksia on tehnyt 49 vapaakuntaa. Hakemukset ovat kohdistuneet useaan sataan eri pykälään ja noin sataan eri lakiin. Valtioneuvostolla ei ole toimivaltaa myöntää vapaakunnille lupia poiketa säännöksistä.

Hakemuksissa on esitetty erityisesti yksittäisiä säännösmuutoksia ja kuntia sitovien normien purkamista. Noin puolet yksittäisistä hakemuskohdista koski yleissivistävää koulutusta koskevan lainsäädännön muutoksia, jotka pääosin toteutuivat 1 päivänä helmikuuta 1991 voimaan tulleilla laeilla (169—174/91). Toistaiseksi vain muutamat hakemukset ovat varsinaisesti tarkoittaneet kokeilujen järjestämistä uusista kunnallishallinnon rakenteista. Vapaakuntakokeilua koskevia lakeja on eräiltä osin täydennetty vuoden 1992 alusta hakemuksien perusteella.

Vapaakuntien hakemuksissa esitetyistä asioista on huomattava osa toteutunut tai toteutumassa pysyvinä muutoksina muun muassa valtioneuvoston järjestelmän (HE 214—216/91) sekä kunnallislain uudistamisen yhteydessä. Hakemukset ovat johtaneet tai johtamassa kokeiluihin muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollossa, opetustoimessa, nuorisotoimessa ja liikuntatoimessa. Hakemuksien käsittely on osoittautunut melko hitaaksi ja työlääksi.

1.2. Vapaakuntakokeilun jatkaminen

Vapaakuntakokeilua koskevien lakien voimassaolo päättyy vuoden 1992 lopussa. Vapaakuntakokeilu on muun muassa valtioneuvoston järjestelmän ja kunnallislain muutosten myötä korvautumassa pysyväisesti joustavammilla säännöksillä. Kaikkia kuntien hallintoa koskevia säännöksiä ei kuitenkaan ehditä muuttaa riittävän joustaviksi nykyisen kokeilukauden loppuun mennessä. Lisäksi on tarpeen jatkaa vielä kesken olevia kokeiluja muun muassa erityislakien mukaisen toimivallan siirtämistä koskevissa asioissa.

Jotta kunnissa ei jouduttaisi vuoden 1993 alussa palaamaan vanhentuneisiin hallintorakenteisiin, ehdotetaan vapaakuntakokeilun jatkamista seuraavan valtuustokauden ajan vuosiin 1993—1996. Kokeilua voisivat jatkaa vapaakunnat ja hallinnon kokeilukunnat. Hallinnon kokeiluun voisi edelleen ilmoittautua siihen halukas kunta tai kuntainliitto taikka mahdollinen kuntayhtymä.

Vapaakunnille erikseen annetut poikkeamisoikeudet olisivat voimassa vastaavasti vuoden 1996 loppuun. Vapaakuntakokeilusta irralliset kokeilut, kuten kotipalveluista perittäviä maksuja koskeva kokeilu (1090/90), eivät jatkuisi nyt ehdotetun muutoksen nojalla.

1.3. Kumottavaksi ehdotetut säännökset

Päätöksen siirtämistä kunnanhallituksen tai lautakunnan käsiteltäväksi koskevat vapaakuntakokeilusta annetun lain 5 § ja vapaakunnan oikeudesta poiketa eräistä säännöksistä ja määräyksistä annetun lain 3 c § ehdotetaan kumottavaksi, sillä nämä asiat ovat kunnallislain muutos ehdotuksessa (HE/70/92) kokeilusta kuitenkin jonkin verran poikkeavina. Päätösvallan edelleen siirtämistä koskevat säännökset ehdotetaan kuitenkin säilytettäväksi kunnallislakiin ehdotetuista vastaavista säännöksistä huolimatta, kun kunnallislain uusia säännöksiä ei voitaisi soveltaa erityislaeissa yksilöityyn toimivaltaan. Vapaakunnan oikeudesta poiketa eräistä säännöksistä ja määräyksistä annetun lain 3 a §:stä ehdotetaan poistettavaksi kunnallislain 50 §:ssä tarkoitettua määränemmistöä koskevat maininnat, sillä 50 § on ehdotettu kumottavaksi.

Vapaakuntien valintaa koskevat vapaakuntakokeilusta annetun lain 9 ja 10 § ehdotetaan kumottaviksi tarpeettomina.

Hakemusmenettelyn puotoa koskevat vapaakunnan oikeudesta poiketa eräistä säännöksistä ja määräyksistä annetun lain 6 ja 7 § ehdotetaan kumottavaksi tarpeettoman kankeina. Tarkoituksena on, että kunnat edelleenkin voivat tehdä ministeriöille aloitteita kokeilujen järjestämisestä sekä muusta säännösten ja määräysten kehittämisestä, mutta ilman määrämutoista käsittelymenettelyä. Vapaamuotoisen aloitetoiminnan avulla on tarkoitus saada aineistoa muun muassa eri toimialojen rakenteiden uudistamiseksi.

Muutoksen voimaan tullessa vireillä olevia

hakemuksia ei tarvitsisi käsitellä 7 §:n mukaisesti valtioneuvoston yleisessä istunnossa. Tällä ei loukattaisi kuntien tasavertaisuutta, sillä hakemusmenettely on tarkoitettu ensisijaisesti kokeilun kehittämisen välineeksi eikä hakemuksia koskevilla säännöksillä ole annettu kunnalle uusia perusteita saada etuuksia ja oikeuksia. Asianomaisten ministeriöiden tulisi kuitenkin vastata vireillä oleviin hakemuksiin kirjallisesti.

Maininta opetusministeriön hyväksymästä koulutoimen hallinnon kokeilusuunnitelmasta vapaakuntakokeilusta annetun lain 2 §:n 2 momentissa ehdotetaan poistettavaksi tarpeettomana, sillä koulutoimen hallintoa koskevia säännöksiä ollaan purkamassa vuoden 1993 alusta lukien. Lain 6 §:n 2 momentin 4—6 kohdan viittaukset peruskouluasetuksen 55 §:n 2 ja 4 momenttiin, kunnan kouluhallinnosta annetun lain 12 §:n 3 momenttiin ja kunnan kouluhallinnosta annetun asetuksen 12 §:n 2 momenttiin ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomina mainittujen säännösten muuttamisen johdosta.

Kuntien yhteistoimintaa koskeva vapaakunnan oikeudesta poiketa eräistä säännöksistä ja määräyksistä annetun lain 5 §:n 1 momentti ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomana, koska kunnallislain säännöksiä yhteislautakunnasta on osin jo muutettu. Eräiden poikkeuslupien ja ilmansuojeluilmoitusten käsittelyä kunnassa koskevat vapaakunnan oikeudesta poiketa eräistä säännöksistä ja määräyksistä annetun lain 2 §:n 3 ja 5 kohta sekä viimeksimainittuun liittyvä 10 §:n 3 momentti ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomina rakennuslain muutosten ja yhdistetyn ympäristöluvan käyttöön tulon johdosta.

Poikkeuksellista valtionosuutta koskevat vapaakuntakokeilusta annetun lain 8 § ja vapaakunnan oikeudesta poiketa eräistä säännöksistä ja määräyksistä annetun lain 8 a—8 f § ehdotetaan kumottavaksi tarpeettomina valtionosuusjärjestelmää koskevan uudistuksen johdosta.

1.4. Hallinnon kokeilun laajentaminen

Hallinnon kokeilua ehdotetaan laajennettavaksi ottamalla siihen mukaan vapaakuntakokeilussa olevat asiat. Hallinnon kokeilussa mukana oleva kunta tai kuntainliitto voisi vuoden 1993 alusta alkaen harjoittaa kokeilua vastaavasti kuin vapaakunta.

Myös hallinnon kokeilussa olisi mahdollista siirtää paitsi lautakunnan ja johtokunnan myös kunnanvaltuuston, kunnanhallituksen ja viranhaltijoiden toimivaltaa kunnan muulle viranomaiselle ja päättää toimivallan edelleen siirtämismahdollisuudesta, ottaa valtion viranomaisen päätösvaltaa eräissä ympäristö- ja asuntoasioissa ja yksinkertaistaa muun muassa rakennuslupamenettelyä ja periä maksua muista kirjastopalveluista kuin kirjojen lainaamisesta. Vapaakuntakokeilusta annetun lain 6 §:ssä mainittuja päätöksiä ei alistettaisi valtion viranomaisen vahvistettavaksi. Hallinnon kokeilun laajennus koskisi myös hallinnon kokeiluun ilmoittautuvia kuntainliittoja ja kuntayhtymiä.

Kokeilun laajeneminen hallinnon kokeilukunnassa tapahtuisi valtuuston päättämällä tavalla. Valtuusto voisi kokeilusuunnitelman tai sen muutoksen hyväksyessään päättää soveltaa kaikkia uusia säännöksiä taikka jotain tai joitain niistä. Säännöksen soveltamisesta seuraisi, että siihen liittyvät muut säännökset muun muassa päätösvalan siirtämisen rajoituksista ja muutoksenhausta tulisivat sovellettavaksi.

2. Esityksen valmistelu

Esitys on valmisteltu sisäasiainministeriön apuna toimivassa kunnallisen itsehallinnon vahvistamista palvelevassa kehittämis- ja kokeiluprojektissa eli itsehallintoprojektissa. Itsehallintoprojektin työskentelyyn osallistuvat muun muassa valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, opetusministeriön ja ympäristöministeriön sekä kuntien keskusjärjestöjen edustajat.

Esityksen pohjana olleesta luonnoksesta hallituksen esitykseksi vapaakuntakokeilun jatkamisesta ja laajentamisesta vuosina 1993—1996 on pyydetty lausunnot valtioneuvoston kanslialta, muilta ministeriöiltä, lääninhallituksilta, vapaakunnilta, kuntien keskusjärjestöiltä, kunnalliselta työmarkkinalaitokselta ja kuntien viranhaltijoita ja työntekijöitä edustavilta ammattijärjestöiltä. Kokeilun jatkamista on pidetty tarpeellisena.

3. Hallinnolliset ja taloudelliset vaikutukset

Vapaakuntakokeilun jatkamisella ei ole organisaatorisia vaikutuksia valtion hallinnossa.

Kunnissa voitaisiin jatkaa kunnan hallintoorganisaation kehittämistä entistä laajemmin.

Vapaakuntakokeilun jatkamisella ei valtiolle ja kunnille aiheuteta lisääntyviä kustannuksia eikä muuteta valtion ja kuntien välistä kustannusten jakoa.

4. Vertailu muihin Pohjoismaihin

Ruotsin vapaakuntakokeilu on alkanut vuonna 1984 ja sen oli tarkoitus jatkaa vuoden 1988 loppuun. Kokeilua on jatkettu vuodeksi 1991 ja eräiden kokeilujen osalta vielä vuosiksi 1992 ja 1993. Kokeilussa oli alunperin mukana yhdeksän kuntaa ja kolme maakäräjäkuntaa, mutta sitä on laajennettu 37:ään kuntaan ja neljään maakäräjäkuntaan.

Ruotsin vapaakuntakokeilussa kunnat ovat voineet toisaalta järjestää hallintoaan varsin vapaasti ja toisaalta tehdä hallitukselle esityksiä säännöksistä poikkeamisesta ja muista toimenpiteistä. Esityksiä poikkeamista on tehty kokeilun alussa noin 300. Esitykset on toimitettu siviiliministeriöön ja valmisteltu yhteistyössä asianomaisen ministeriön kanssa erityisessä stat- och kommunberedningen nimisessä komiteassa. Hallitukselle tai ministeriöille ei annettu toimivaltaa myöntää lupia säännöksistä poikkeamiseen. Käsitellyn on voinut johtaa hallintopäätökseen, asetuksen muutokseen tai lakiehdotuksen antamiseen vastaavalla tavalla kuin Suomessa. Kolme neljäsosaa esityksistä on johtanut kokeiluihin tai pysyviin säännösmuutoksiin.

Vuoden 1992 alusta voimaan tulleen uuden kunnallislain nojalla kuntien on mahdollista järjestää hallintonsa melko vapaasti vapaakuntakokeilun tapaan. Tästä syystä vapaakuntakokeilua ei enää jatketa koko laajuudessaan vaan ainoastaan eräitä kokeiluja jatketaan.

Tanskan vapaakuntakokeilu on alkanut vuonna 1985 ja sitä on jatkettu alunperin säädetyn neljän vuoden kauden jälkeen vuoden 1993 loppuun asti. Kokeilussa on mukana kolmekymmentä kuntaa ja kuusi maakuntaa. Tanskan kokeilu on pääosin samanlainen kuin Ruotsissa. Myös Tanskassa kunnat voivat tehdä esityksiä kokeiluista, mutta näiden kokeilujen kohteita on rajoitettu jonkin verran enemmän kuin Ruotsissa.

Norjan vapaakuntakokeilu alkoi vuonna 1986 ja sen oli tarkoitus päättyä vuonna 1990.

Kokeilua on kuitenkin jatkettu vuoden 1992 alkuun ja muun muassa eräitä kokeiluja vielä vuodeksi 1992 ja ollaan jatkamassa siirtymäkaudeksi siksi kunnes uusi kunnallislaki tulee voimaan.

Kokeilua on laajennettu vuosina 1988 ja 1989 ottamalla mukaan uusia kuntia. Kokeilussa on ollut mukana kaksikymmentä kuntaa ja kuusi maakuntaa. Norjan uudistettava kunnallislaki tulee mahdollistamaan kuntien varsin vapaan hallinnon ja toiminnan järjestämisen. Tästä syystä kokeilulakia ei ole ehdotettu uudistettavaksi. Norjassa valmistellaan kuitenkin uusia kokeilusäännöksiä, joita koskeva ehdotus on tarkoitus antaa keväällä 1992.

Norjan vapaakuntakokeilussa kunnat ovat tehneet esityksiä asioista, joissa ne ovat halunneet poiketa voimassa olevista säännöksistä. Hakemuksia on tehty lähes kolmesataa ja ne ovat kohdistuneet noin kahdeksankymmenen lain runsaaseen kahteensataan pykälään. Hallituksella on ollut toimivalta myöntää lupa poiketa säännöksistä ja se on delegoinut tätä toimivaltaa ministeriöille. Uusien kokeilusäännösten valmistelussa on tarkoitus säilyttää tämä järjestelmä. Norjan vapaakuntakokeilussa ei ole annettu kokeilumalleja tai ohjattu sitä, mitä asioita hakemukset koskisivat. Suunnitteleilla olevassa jatkossa on tarkoitus jonkin verran ohjata ja rajata sekä syventää kokeiluja.

Suomen vapaakuntakokeilu ja siihen sisältyvä hakemusmenettely on tavoitteiltaan samansuuntainen kuin muissa pohjoismaissa, mutta se korostaa muita selvemmin kuntien omaehtoisuutta ja aloitteellisuutta.

5. Muita ehdotukseen liittyviä seikkoja

Valtioneuvoston 21 päivänä maaliskuuta 1991 asettama kunnalliskomitea, joka valmistelee ehdotusta uudeksi kunnallislajiksi on toimeksiantonsa mukaisesti valmistellut ehdotuk-

sen niistä kunnallislain muutoksista, jotka olisi tarkoitus saattaa voimaan vuoden 1993 alusta. Ehdotuksen nojalla annettuun hallituksen esitykseen (HE/70/92) sisältyy kuntien hallinnon järjestämistä joustavoittavia muutoksia muun muassa vapaakuntakokeilussa saatujen kokemusten perusteella. Kuntainliittoja koskevia säännöksiä ehdotetaan uudistettavaksi siten, että niiden asemesta säädetään joustavammin organisoitavista kuntayhtymistä ja muusta kuntien sopimasta yhteistyöstä.

Tarkoituksena on erikseen valmistella sektori-kohtaisia säännöksiä, jotka mahdollistaisivat nykyistä syvällisempiä rakenteita uudistavia kokeiluja eri toimialoilla. Nämä kokeilut perustuisivat hakemusmenettelyn sijasta kuntien vapaamuotoisiin aloitteisiin. Erillisiä kokeiluja koskevat ehdotukset on tarkoituksenmukaista käsitellä irrallaan vapaakuntakokeilun jatkamista koskevasta ehdotuksesta.

6. Voimassaolo

Muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1993 alusta ja lait olemaan voimassa vuoden 1996 loppuun.

Vapaakunnan oikeudesta poiketa eräistä säännöksistä ja määräyksistä annetun lain 6 §:ssä tarkoitettuja, muutosten voimaantullessa vireillä olevia hakemuksia ei tarvitsisi käsitellä valtioneuvoston yleisistunnossa lain 7 §:ssä säädetyllä tavalla, mutta asianomaisen ministeriön tulisi antaa hakijalle asiassa kirjallinen vastaus.

Vapaakunnalle muussa laissa tai lain nojalla asetuksessa tai viranomaisen päätöksessä myönnettyt oikeudet poiketa säännöksistä ja määräyksistä olisivat voimassa vuoden 1996 loppuun.

Edellä olevan perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiesitykset:

1.

Laki**vapaakuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan vapaakuntakokeilusta 29 päivänä heinäkuuta 1988 annetun lain (718/88) 5 § sellaisena kuin se on osittain muutettuna 13 päivänä joulukuuta 1991 annetulla lailla (1442/91), 6 §:n 2 momentin 4—6 kohta, 8—10 § ja 9 ja 10 §:n väliotsikko; sekä *muutetaan* lain 2 §:n 2 momenttia ja 15 §:ää seuraavasti:

2 §

Soveltamisala

Vuoden 1993 alusta lukien tässä laissa vapaakunnalle säädettyä kokeilua voi harjoittaa myös muu kunta (hallinnon kokeilukunta) ilmoitettuaan kokeilusuunnitelmasta sisäasiainministeriölle.

15 §

Voimassaoloaika

Tämä laki tulee voimaan 10 päivänä elokuuta 1988 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 1996.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1993.

2.

Laki**vapaakunnan oikeudesta poiketa eräistä säännöksistä ja määräyksistä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan vapaakunnan oikeudesta poiketa eräistä säännöksistä ja määräyksistä 16 päivänä kesäkuuta 1989 annetun lain (592/89) 2 §:n 3 ja 5 kohta, 3 a §:n 3 momentti ja 3 c § sellaisena kuin ne ovat 13 päivänä joulukuuta 1991 annetussa laissa (1441/91), 5 §:n 1 momentti, 6—7 §, 8 a—8 f § sellaisena kuin ne ovat 12 päivänä tammikuuta 1990 annetussa laissa (14/90) ja 10 §:n 3 momentti; sekä *muutetaan* lain 3 a §:n 1 momentti ja 12 §:n nimikettä ja 2 momenttia; sekä *lisätään* lain 1 §:ään uusi 2 momentti, jolloin vanhat 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Vuoden 1993 alusta lukien tässä laissa vapaakunnalle säädettyä kokeilua voi harjoittaa myös vapaakuntakokeilusta annetun lain 2 §:ssä tarkoitettu hallinnon kokeilukunta sekä hallinnon kokeiluun edellä mainitun lain 3 a §:n nojalla ilmoittautunut kuntainliitto.

3 a §

Kunnanvaltuuston tehtävien järjestäminen

Vapaakunnan kunnanvaltuusto voi kunnallislain 11 §:n mukaisesti tai erillisellä päätöksellä pykälän 2 momentin estämättä siirtää päätösvaltaansa kunnan muulle viranomaiselle. Siirtää ei kuitenkaan voida asiaa, jonka taloudellinen tai muu merkitys on sellainen, että asian käsittelemistä kunnanvaltuustossa on pidettävä tarpeellisena ottaen huomioon valtuus-

ton asema kunnan ylimpänä päätöksentekoli-
menä.

12 §

Voimassaoloaika

Tämä laki on voimassa 31 päivään joulukuuta 1996.

Vapaakunnalle muussa laissa tai lain nojalla asetuksessa säädetty tai viranomaisen päätöksellä määrätty oikeus poiketa kokeilussa sään-

nöksistä ja määräyksistä on voimassa 31 päivään joulukuuta 1996.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 1993.

Ennen tämän lain voimaan tuloa 6 §:n nojalla tehtyjä hakemuksia, jotka ovat vireillä tämän lain voimaan tullessa, ei tarvitse käsitellä valtioneuvostossa 7 §:n tarkoittamalla tavalla. Asianomaisen ministeriön tulee kuitenkin vastata hakemuksen tehneelle kunnalle kirjallisesti.

Naantalissa 26 päivänä kesäkuuta 1992

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Sisäasiainministeri *Mauri Pekkarinen*

1.

Laki**vapaakuntakokeilusta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan vapaakuntakokeilusta 29 päivänä heinäkuuta 1988 annetun lain (718/88) 5 § sellaisena kuin se on osittain muutettuna 13 päivänä joulukuuta 1991 annetulla lailla (1442/91), 6 §:n 2 momentin 4—6 kohta, 8—10 § ja 9 ja 10 §:n väliotsikko; sekä *muutetaan* lain 2 §:n 2 momenttia ja 15 §:ää seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

Soveltamisala

Lain 3 §:ssä tarkoitettua kokeilua voi harjoittaa myös muu kunta (hallinnon kokeilukunta) ilmoitettuaan kokeilusuunnitelmasta sisäasiainministeriölle. Koulutoimen osalta hallinnon kokeilua voidaan harjoittaa opetusministeriön hyväksymän kokeilusuunnitelman mukaisesti. Tätä kokeilutoiminnasta on soveltavin osin voimassa, mitä 4 §:ssä, 10 §:n 1 momentissa, 11 ja 12 §:ssä on säädetty.

Vuoden 1993 alusta lukien tässä laissa vapaa-
kunnalle säädettyä kokeilua voi harjoittaa myös
muu kunta (hallinnon kokeilukunta) ilmoitet-
tuaan kokeilusuunnitelmasta sisäasiainministe-
riölle.

5 §

Asian siirtäminen kunnanhallituksen käsiteltäväksi

5 §

Asian siirtäminen kunnanhallituksen käsiteltäväksi

Vapaakunnan kunnanhallitus tai sen puheenjohtaja taikka kunnanjohtaja tai apulaiskunnanjohtaja voi siirtää kunnanhallituksen käsiteltäväksi lautakunnan tai johtokunnan päättämän asian. Siirtää ei kuitenkaan saa asiaa, joka laissa tai sen nojalla asetuksessa on säädetty lautakunnan tai johtokunnan ratkaistavaksi ja jossa kunta on asianosainen, eikä asiaa, joka on rakennuslaissa säädetty rakennuslautakunnan ratkaistavaksi.

(Kumotaan)

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös jaoston luottamushenkilön ja viranhaltijan päättämää asiaa.

Kunnanhallitus voi etukäteen päättää, minkälaisia asioita ei tulla siirtämään.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

Vapauttaminen alistamisvelvollisuudesta

Mitä 1 momentissa on säädetty, ei kuitenkaan koske alistamista tuomioistuimen vahvistettavaksi eikä alistamista, josta on säädetty:

4) peruskouluasetuksen 55 §:n 2 ja 4 momentissa;

5) kunnan kouluhallinnosta annetun lain (479/83) 12 §:n 3 momentissa;

6) kunnan kouluhallinnosta annetun asetuksen (722/84) 12 §:n 2 momentissa;

(Kumotaan)

8 §

Poikkeukset valtionosuuksia ja -avustuksia koskevista säännöksistä.

Kokeilusta vapaakuntien valtionosuuksien ja -avustuksien osalta säädetään erikseen.

Vapaakuntien valinta

9 §

Vapaakuntien valintaperusteet

Edellä 2 §:n 1 momentissa tarkoitettut kunnat valitaan siten, että maan eri osat, kaupungit ja muut kunnat, kielelliseltä ja poliittiselta sekä asutus- ja elinkeinorakenteeltaan erilaiset kunnat tulevat mahdollisuuksien mukaan edustetuiksi.

10 §

Vapaakuntien valinta

Valtioneuvosto valitsee sisäasiainministeriön esityksestä vapaakunnat kokeiluun hakeneista kunnista. Hakemusmenettelystä päättää tarkemmin sisäasiainministeriö. Kunnan tulee hakemuksessaan esittää suunnittelemansa kokeilutoiminta.

Valtioneuvoston päätös julkaistaan säädös-kokoelmassa.

15 §

Voimassaolo

Tämä laki tulee voimaan 10 päivänä elokuu-

8 §

Poikkeukset valtionosuuksia ja -avustuksia koskevista säännöksistä

(Kumotaan)

(Kumotaan)

9 §

Vapaakuntien valintaperusteet

(Kumotaan)

10 §

Vapaakuntien valinta

(Kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan 10 päivänä elokuu-

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

ta 1988 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 1992.

ta 1988 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 1996.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1993.

2.**Laki****vapaakunnan oikeudesta poiketa eräistä säännöksistä ja määräyksistä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan vapaakunnan oikeudesta poiketa eräistä säännöksistä ja määräyksistä 16 päivänä kesäkuuta 1989 annetun lain (592/89) 2 §:n 3 ja 5 kohta, 3 a §:n 3 momentti ja 3 c § sellaisena kuin ne ovat 13 päivänä joulukuuta 1991 annetussa laissa (1441/91), 5 §:n 1 momentti, 6—7 §, 8 a—8 f § sellaisena kuin ne ovat 12 päivänä tammikuuta 1990 annetussa laissa (14/90) ja 10 §:n 3 momentti; sekä *muutetaan* lain 3 a §:n 1 momentti ja 12 §:n nimikettä ja 2 momenttia; sekä

lisätään lain 1 §:ään uusi 2 momentti, jolloin vanhat 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus***1 §***Soveltamisala*

Vuoden 1993 alusta tässä laissa vapaakunnalle säädettyä kokeilua voi harjoittaa myös vapaa-kuntakokeilusta annetun lain 2 §:ssä tarkoitettu hallinnon kokeilukunta sekä hallinnon kokeiluun edellä mainitun lain 3 a §:n nojalla ilmoittautunut kuntainliitto.

2 §*Päätösvallan siirtäminen valtion viranomaiselta vapaakunnan viranomaiselle*

3) rakennuslain 132 §:n 1 momentissa tarkoitettua poikkeusta paitsi jos on kysymys rakentamisesta rakennuslain 123 a §:n 1 momentissa tarkoitettulle ranta-alueelle tai vahvistetussa seutu- tai yleiskaavassa osoitetulle virkistys- tai suojelualueelle taikka rakennusoikeudesta poikkeaminen.

(Kumotaan)

Voimassa oleva laki

5) ilmansuojelulain (67/82) 11 §:ssä säädettyjä ilmoituksia siltä osin kuin on kysymys alle 20 megawatin polttoainetehtoisesta kattila- tai voimalaistoksesta taikka asfalttiasemasta tai kivenmurskaamosta;

3 a §

Kunnanvaltuuston tehtävien järjestäminen

Vapaakunnan kunnanvaltuusto voi kunnallislain 11 §:n 1 momentin mukaisesti tai erillisellä päätöksellä pykälän 2 momentin estämättä siirtää päätösvaltaansa kunnan muulle viranomaiselle. Siirtää ei kuitenkaan voida asiaa, jonka taloudellinen tai muu merkitys on sellainen, että asian käsittelemistä kunnanvaltuustossa on pidettävä tarpeellisenä ottaen huomioon valtuuston asema kunnan ylimpänä muutoksentekeolimenä. *Kunnallislain 11 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja asioita koskevan päätösvallan siirtämisestä on päätettävä kunnallislain 50 §:n mukaisella enemmistöllä.*

Jos kunnanvaltuusto on 1 momentin mukaisesti siirtänyt päätösvaltaansa kunnan muulle viranomaiselle kunnallislain 11 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettussa asiassa, päätöksen tekemiseen näissä asiassa ei tuossa viranomaisessa vaadita määränemmistöä.

3 c §

Siirtämisoikeuden laajentaminen

Vapaakunnan kunnanvaltuusto voi päättää, että kunnanhallituksen jaostolla tai lautakunnalla taikka sen puheenjohtajalla on oikeus siirtää sen alaisen viranomaisen päättämä asia jaoston tai lautakunnan käsiteltäväksi kunnanhallituksen asemesta. Tällöin sovelletaan, mitä asian siirtämisestä kunnanhallituksen käsiteltäväksi säädetään kunnallislaissa ja vapaakuntakokeilusta annetussa laissa.

Vapaakunnan kunnanvaltuusto voi päättää, että kunnanhallituksen jaoston tai lautakunnan päätöstä 1 momentissa tarkoitettussa asiassa tai päätöstä asian siirtämättä jättämisestä ei voida edelleen siirtää kunnanhallituksen käsiteltäväksi.

Ehdotus

(Kumotaan)

3 a §

Kunnanvaltuuston tehtävien järjestäminen

Vapaakunnan kunnanvaltuusto voi kunnallislain 11 §:n mukaisesti tai erillisellä päätöksellä pykälän 2 momentin estämättä siirtää päätösvaltaansa kunnan muulle viranomaiselle. Siirtää ei kuitenkaan voida asiaa, jonka taloudellinen tai muu merkitys on sellainen, että asian käsittelemistä kunnanvaltuustossa on pidettävä tarpeellisenä ottaen huomioon valtuuston asema kunnan ylimpänä muutoksentekeolimenä.

(Kumotaan)

3 c §

Siirtämisoikeuden laajentaminen

(Kumotaan)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

Kuntien yhteistyön järjestäminen

Vapaakunnat voivat kunnallislain (953/76) 104 §:n estämättä sopia, että kunta hoitaa jonkin tehtävän yhden tai useamman muun kunnan puolesta.

5 §

Kuntien yhteistyön järjestäminen.

(Kumotaan)

6 §

Vapaakunnan hakemus

Vapaakunnan kunnanvaltuusto voi tehdä valtioneuvostolle hakemuksen ryhtymisestä toimenpiteisiin, joiden perusteella kunta voi:

- 1) ratkaista asian, joka on säädetty tai määrätty valtion viranomaisen ratkaistavaksi;
- 2) poiketa säännöksestä tai määräyksestä, joka koskee kunnan hallinnon tai toiminnan järjestämistapaa; ja

3) muutoinkin poiketa menettelytapaa koskevista säännöksistä ja määräyksistä.

Kunnanvaltuuston tulee sisäasiainministeriölle toimitettavassa hakemuksessaan selvittää säännökset ja määräykset, joista kunta haluaa poiketa ja tapa, jolla poikkeaminen on tarkoitus järjestää kunnassa sekä poikkeamisen sopiminen kunnan vapaakuntakokeilua koskevaan suunnitelmaan.

Sisäasiainministeriön on toimitettava hakemus asianomaisen ministeriön valmisteltavaksi.

7 §

Hakemuksen käsittely

Valtioneuvoston on tehtävä asianomaisen ministeriön esityksestä päätös 6 §:ssä tarkoitetun hakemuksen johdosta ja ryhdyttävä päätöksen edellyttämiin toimiin.

Asianomaisen ministeriön on varattava sisäasiainministeriölle tilaisuus lausunnon antamiseen 1 momentissa tarkoitettua valtioneuvoston päätöstä koskevasta luonnoksesta.

6 §

Vapaakunnan hakemus

(Kumotaan)

7 §

Hakemuksen käsittely

(Kumotaan)

Voimassa oleva laki

8 a §
8 b §
8 c §
8 d §
8 e §
8 f §

10 §

Muutoksenhaku

*Ilmansuojelulain 25 §:ssä säädettyä valitusoi-
keuden rajoitusta ei sovelleta silloin, kun ilman-
suojeluilmoitusta koskeva päätösvalta on siirret-
ty ympäristönsuojelulautakunnalle tai muulle sen
tehtäviä hoitavalle toimielimelle.*

12 §

Voimaantulo

*Tämä laki ja sen nojalla myönnetyt poik-
keamisoikeudet ovat voimassa 31 päivään joulu-
kuuta 1992.*

Ehdotus

(Kumotaan)

10 §

Muutoksenhaku

(Kumotaan)

12 §

Voimassaoloaika

*Tämä laki on voimassa 31 päivään joulukuuta
1996.*

*Vapaakunnalle muussa laissa tai lain nojalla
asetuksessa säädetty tai viranomaisen päätöksen-
lä määrätty oikeus poiketa kokeilussa säännök-
sistä ja määräyksistä on voimassa 31 päivään
joulukuuta 1996.*

*Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 1993.*

*Ennen tämän lain voimaan tuloa 6 §:n nojalla
tehtyjä hakemuksia, jotka ovat vireillä tämän
lain voimaan tullessa, ei tarvitse käsitellä valtio-
neuvostossa 7 §:n tarkoittamalla tavalla. Asian-
omaisen ministeriön tulee kuitenkin vastata ha-
kemuksen tehneelle kunnalle kirjallisesti.*
